

ОЦІНКА ВНЕСКУ ОСВІТИ В ПОКРАЩАННЯ ЯКОСТІ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ

Освіта відіграє ключову роль в житті людини, оскільки з її допомогою люди можуть досягати неможливих висот, будувати собі кар'єру, бути востребованими і професійними спеціалістами в своїй сфері діяльності. Освіта — це система [виховання](#) й навчання особистості, а також сукупність надбаних знань, умінь, [навичок](#), [ціннісних установок](#), функцій, досвіду діяльності і компетенцій. В широкому сенсі слова, осв — процес или продукт формування ума, характеру и физических способностей личности.

Процеси глобалізації економіки та інтеграції України до світового міжнародного економічного простору вимагають суттєво нових підходів до оцінки якості життя, адже основним носієм ресурсів праці є населення, а саме його працездатна частина.

Теоретико-методологічні передумови вивчення категорії «якість життя» були створені класиками соціології М. Вебером, Е. Дюркгеймом, Г. Зіммелем, К. Марксом, Г. Спенсером, П.А. Сорокіним й ін., які запропонували основні напрями принципової переорієнтації структурної та організаційної політики управління підприємством. Проблему якості життя досліджували також вчені радянського і пострадянського періодів: Е. П. Андрєєв, Е. А. Ануфрієв, В. А. Артемов, І. В. Бестужев-Лада, Н. М. Блінов, В. Г. Виноградський, Г. П. Гвоздьова, А. Г. Здравомислов, І. Т. Левикін, Е. Е. Писаренко, Е. В. Струков, С. Г. Струмлінін, В. І. Толстих, Г. К. Черкасов, В. А. Шабалін. В їх працях розглядаються важливі аспекти оцінки внеску освіти в покращання якості життя населення.

Проблема «якості життя» стала підніматися з середини 1950-х рр. А широкого поширення новий термін отримав лише в кінці 1960-х - на початку 1970-х рр. А. Пігу вважає, що якість життя – це ступінь задоволеності людини соціальними, політичними і духовними аспектами свого життя, які залежать від того чи іншого виду діяльності і від сфери прикладання праці [1].

«Якість життя» розглядається нами як інтегральний показник, який характеризує міру вкладання економічних можливостей суспільства в покращання значущих для населення характеристик умов життя, інакше кажучи, якість життя є комплексною оцінкою добробуту населення, а саме, забезпечення доступності та підвищення якості широкого набору благ, цінних для людського життя [3].

Традиційно в Україні, вирішення проблем бідності пов'язується з підвищенням державних соціальних стандартів та розширенням бюджетних можливостей соціальної політики. Надмірне зростання вагомості бюджетного забезпечення означає позбавлення домогосподарств доступу до альтернативних (комерційних) механізмів задоволення своїх потреб: державна освіта стає для

багатьох українських родин безальтернативною, тому що низькі доходи позбавляють їх доступу до освіти, інших важливих послуг, що надаються на комерційній основі. А така монопольна роль бюджетних галузей соціальної сфери є дуже потужним чинником зловживань та зниження ефективності використання їх ресурсного потенціалу.

Наше дослідження перебуває на перетині двох напрямів наукових розробок: оцінювання суспільних наслідків державної політики і цільових програм – з одного боку, та оцінювання якості життя населення – з іншого. Метою нашого дослідження є поглиблення розуміння залежності характеристик якості життя в Україні від пропорцій розподілу між державним і комерційним секторами економіки ресурсів, які виділяються на покращання цих характеристик. У якості об'єкта дослідження обрано такий аспект якості життя, як послуги з надання освіти.

Результати функціонування економічної діяльності безпосередньо впливають на відповідні характеристики якості життя населення а ефективність її функціонування підлягає оцінці. Зокрема, такі аспекти якості життя як доступність та якість освіти можна достатньо коректно вважати залежними від функціонування відповідної галузі, а її результати оцінювати за досягнутими значеннями показників доступності та якості освіти. Для перетворення покращання якості життя на чинник зростання виробничих можливостей необхідно, щоб таке покращання супроводжувалось збільшенням інвестування в людський капітал, при цьому, щоб розширення трудового потенціалу за структурою відповідало потребам розвитку і підвищення організаційно-технічного рівня економіки.

Закон про освіту не дозволяє скорочувати витрати на галузь нижче 7% ВВП. Абсолютні цифри виглядають не так райдужно. І раніше Україна [не досягала](#) цієї планки, втім, як і в цьому році (4,7% від ВВП). У відповідності до дослідження PISA, у 2020 році на одного учня Україна витратила майже 24,7 тис. дол. за весь період його навчання з шести до п'ятнадцяти років (тоді як у 2018 році було 27,0 тис дол.). [У той же час цей показник](#) має перевищувати 50,0 дол., оскільки менші видатки негативно позначаються на успішності. З 2010 р. по 2020 р. реальні (виражені в цінах 2010 р.) обсяги ресурсного забезпечення освіти в Україні скоротились більше ніж на 21%. При цьому, структура фінансових ресурсів освіти лишилась практично незмінною [2].

Зростання вагомості бюджетних трансфертів та законодавчо встановлюваних соціальних стандартів для визначення рівня та якості життя населення не вирішує, а консервує проблему низької якості життя. Коли «рівнодіюча» державного регулювання спрямована не на заохочення розширення попиту на високо кваліфіковану й гідно оплачувану працю, а на компенсацію недостатності доходів працюючих, то негативні наслідки податкового тиску переважають позитивні наслідки від перерозподілу від «менш до більш нужденних».

Для змістовної оцінки впливу параметрів функціонування галузей національної економіки на динаміку якості життя населення можуть застосовуватись показники доступності створюваних такими галузями благ (співвідношення індексів цін продукції галузей і індексів доходів

домогосподарств) та індекси фізичних обсягів споживання благ, створюваних цими галузями.

Використання запропонованої пари показників для оцінки внеску освіти і охорони здоров'я в динаміку якості життя населення України дозволило встановити прямий зв'язок між темпами подолання монополії державного фінансування і темпами розширення масштабів створюваних галузю благ, що споживаються домогосподарствами. Водночас, збереження домінування бюджетного фінансування, що спостерігається в освітній галузі України, хоча й сприяє збереженню доступності створюваних галузю благ, проте суттєво уповільнює процеси її розвитку, перешкоджає розширенню пропозиції та її диверсифікації, відповідно з потребами споживачів.

Відповідно, в умовах сучасної України, в домінуванні бюджетного фінансування ми вбачаємо скоріше перешкоду, ніж передумову поліпшення внеску галузі в зростання якості життя населення, оскільки, забезпечуючи доступність створюваних галузю благ, така монополія, водночас, провокує розвиток неформального сектору (масштаби такого сектору освітньої галузі за оцінками багатьох експертів не набагато менші за обсяги офіційного бюджетного фінансування) та суттєво обмежує можливості розвитку галузі відповідно до потреб населення.

Список використаних джерел

1. Ярчук А.В. Качество жизни в контексте теории и практики социального благосостояния / А.В.Ярчук // VII Международная научно-практическая конференция: «Наука и инновации – стратегические приоритеты развития экономики государства» Костанайский инженерно-экономический университет им. М. Дулатова, Акимат Костанайской области, 2016. – С.460-464.
2. Ярчук А.В. Рівень і якість життя населення України та методи їх оцінки / А. В. Ярчук // «Теоретико-методологічні і науково-практичні засади інноваційного забезпечення розвитку економіки». Монографія за редакцією Л. В. Синяєвої, С. А. Нестеренко – Мелітополь: Видавничий будинок Мелітопольської міської друкарні, 2015. – С. 425-427.
3. Ярчук А.В. Індикатори оцінки якості життя населення/ А.В.Ярчук // Міжнародна науково-практична конференція «Соціально-економічний розвиток аграрної сфери: інженерно-економічне забезпечення» присвячена до 120-річчя НУБІП України. – 2018. – 117 с.
4. Ярчук А.В. Якість життя населення в контексті взаємодії комерційного і бюджетного секторів соціальної сфери / А.В.Ярчук //Науково-економічний та суспільно-політичний журнал «Україна: аспекти праці». – К., 2018. – С.16-22.
5. Нестеренко С.А. [Організація технічного забезпечення виробництва в фермерських господарствах](#) /Нестеренко С.А., [Агєєва І.В.](#)// Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки);№ 4 (28) – Мелітополь : ТДАТУ, 2014. – С.220-221
6. Нестеренко С.А. [Основні напрями підвищення конкурентоспроможності підприємств](#) / Нестеренко С.А. // Збірник наукових праць Таврійського державного

агротехнологічного університету (економічні науки); № 1 (17) – Мелітополь: Вид-во Мелітопольська типографія «Люкс» -2012. – С.189-190

7. Нестеренко С.А. [Оцінка сталого розвитку Запорізької області](#) / Нестеренко С.А. // Науковий вісник Херсонського державного університету : зб. наук. праць; Вип. 10, ч. 3-Херсон, 2015. – С.337-340